

Den internasjonale havbunnsmyndighets regelutvikling for ressursforvaltning på det dype hav

Med et sideblikk på forvaltning av biologiske ressurser på det dype
hav

Kandidatnr: 397

Veileder: Marius Gjetnes

Leveringsfrist: 26.04.2004

Til sammen 10 680 ord

Dato 26.04.2004

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	FORMÅL	1
1.2	HISTORISK BAKGRUNN	1
1.3	BESKRIVELSE AV SITUASJONEN PÅ DET DYPE HAV	2
1.3.1	FAKTISK	2
1.3.2	JURIDISK	5
<u>2</u>	<u>RETTSKILDER/METODE</u>	<u>6</u>
2.1	FOLKERETT	6
<u>3</u>	<u>HAVRETTENS NYERE HISTORISKE BAKGRUNN</u>	<u>7</u>
<u>4</u>	<u>HAVRETTSKONVENSJONEN</u>	<u>14</u>
4.1	VEDTAGELSEN	14
4.2	DET MIDLERTIDIGE REGIMET	19
4.3	AVTALEN	19
4.4	KONVENSJONER SOM OVERLAPPER HAVRETTSKONVENSJONEN	21
<u>5</u>	<u>DEN INTERNASJONALE HAVBUNNSMYNDIGHET (ISA)</u>	<u>22</u>
5.1	INTRODUKSJON	22
5.2	MANDAT	22
5.3	STRUKTUR/OPPBYGGING	23
5.3.1	FORSAMLINGEN	23
5.3.2	RÅDET	24
5.3.3	SEKRETARIATET	26
5.3.4	DRIFTSELSESKAPET	27
5.4	HVA HAR ISA UTRETTET SÅ LANGT	27
		II

5.5	AGENDA FRAMOVER	29
<u>6</u>	<u>MILJØHENSYN</u>	<u>30</u>
<u>7</u>	<u>BIOLOGISKE RESSURSER</u>	<u>33</u>
<u>8</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>36</u>
8.1	BØKER	36
8.2	ARTIKKLER	37
8.3	AVHANDLINGER	37
8.4	KONVENSJONER	37
8.5	PERSONER	38

1 Innledning

1.1 Formål

Oppgavens formål er å se på Den internasjonale havbunnsmyndighets¹, tilblivelse og system samt hvor langt de har kommet i arbeidet med å utvikle regler og retningslinjer for overvåkning og fordeling av forekomstene i Området. Området er definert i HK som ”havbunnen og den undergrunn, utenfor grensene for nasjonal jurisdiksjon”² Videre er formålet å se på deres funksjon i framtiden. Videre vil oppgaven se på den rettslige reguleringen vedrørende forvaltning av biologiske ressurser, også kalt bioressurser, i Området. I den sammenheng om De forente nasjoners havrettskonvensjon av 10. desember 1982³ kan benyttes og eventuelt om ISA kan ha en rolle i den framtidige forvaltningen. Oppgaven har imidlertid ikke til hensikt å ta stilling til hvordan biologiske ressurser i Området best bør forvaltes.

1.2 Historisk bakgrunn

Det har vært kjent i over ett århundre at det er verdifulle mineraler på det dype hav. Det var imidlertid lenge lite interessant for kommersiell utnytting, fordi mineralene ofte var å finne på dyp under 5000 meter. På 1960 tallet hadde imidlertid teknologien utviklet seg på en slik måte, at det var klart at det teknisk ville være gjennomførbart å utnytte dyphavsressursene i den nære fremtid. I den forbindelse oppsto det frykt for at de rike og teknologisk velutviklede landene ville tømme dyphavet for disse verdifulle mineralene. I dag vet vi imidlertid at det er ikke mangel på disse metallene og det er derfor ikke avdekket så store mineralreserver som det en først hadde antatt. Dessuten

¹ The International Seabed Authority, heretter kalt ISA, Myndigheten eller Havbunnsmyndigheten

² HK artikkel 1

³ United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982, heretter kalt HK eller konvensjonen

har prisen på disse metallene sunket i forhold til kroneverdien. Det har altså ikke vært økonomisk lønnsomt å starte kommersiell utvinning av disse metallene.⁴

1.3 Beskrivelse av situasjonen på det dype hav

1.3.1 Faktisk

De mineralene som i første omgang vakte interesse, var de som var å finne i de flermetalliske nodulene, også kalt mangannoduler. Mangannoduler er klumper av jernmanganoksyder på størrelser med poteter. Det er imidlertid ikke manganen eller jernet i seg selv som er av kommersiell interesse, men det at de også inneholder blant annet nikkel, kobolt og kobber.⁵ Nodulene finner en på mellom 3000 og 5000 meter dyp. Metallene kommer fra undersjøiske vulkanutbrudd eller varme undervannskilder og blir spredt rundt av dype underhavsstrømmer for dernest å felles ut på ting som ligger på havbunnen som f.eks benrester, en hai tann, vulkanske stener e.l. De finnes på store deler av havbunnen. Hvor raskt de dannes er forskjellig fra område til område alt ettersom hvor stor tilgangen på mangan og jern er, samt at vannet og havbunnens overflateegenskaper også er av betydning.⁶

I tillegg til dette ble det i 1977 oppdaget nye økosystemer på havbunnen utenfor Galapagos. Disse økosystemene eksisterer i tilknytning til varmt sulfidførende vann på havbunnen. Det som er veldig spesielt med disse økosystemene er at de eksisterer uten sollys som energikilde. Tidlig i kartleggingsprosessen ble det klart at i disse økosystemene kunne en finne både biologiske ressurser og mineralressurser som blant annet kobber, sink, sølv og gull. Vannet som holder en temperatur på mer enn 300 grader blir farget svart av sulfidpartiklene. Disse økosystemene blir også kalt svarte skorsteiner fordi deres utseende minner om fabrikkskorsteiner og det kommer svart "røyk" ut av dem. Det finnes også hvite skorsteiner, det vil da si at "røyken" som kommer ut er hvit. Når fargen på "røyken" er grå eller hvit betyr dette at det ikke er

⁴, Arne Bjørlykke, , *De som tapte kampen om rikdommen på havets bunn*, Kronikk Aftenposten (10.01.2004)

⁵ HK artikkel 133

⁶Faycal Benhalilou, *The emerging law of the deep seabed beyond the limits of national jurisdiction*, doktorgradsavhandling Universitetet i Miami (1985)

sulfidpartikler i vannet, men gips. Gips dannes når havvannet varmes opp. Disse skorsteinene kan bli ganske store, mer enn 10 meter høye. Den største som var funnet inntil mars 2003, var 48 meter høy og 182 meter i diameter. Den befant seg på en dybde av 3650 meter. Enkelte ganger faller de sammen, men de bygges vanligvis raskt opp igjen, selv om det hender at enkelte av de varme kildene dør ut og nye kommer til isteden. Disse skorsteinene blir dannet ved at kaldt sjøvann trenger seg inn i sprekker i jordskorpen. På disse stedene er det ikke langt fra jordskorpen til magmaet og når sjøvannet når inn hit blir det varmet opp til mellom 300 – 400 grader celsius. Vannet har da blitt ekstremt nedbrytende og kan løse opp basaltstein. Når basaltstein på denne måten forsvinner, kommer blant annet metaller fram. Dette blander seg i vannet som da får et høyt innhold av forskjellige typer mineraler. Når så vannet igjen når jordskorpen har det blitt til en mineralrik hydrothermal oppløsning. Denne varme oppløsningen presses ut av hull i havbunnen. Det kan sammenlignes med en geysirer, som finnes på land. Forskjellen er at utbruddene skjer under havoverflaten. Når denne igjen kommer i kontakt med og blander seg med det kalde sjøvannet, som holder en ca 2 grader celsius, gjør kulden og trykket at den varme oppløsningen avkjøles og mineralene blir skilt ut. De danner da den skorsteinslignende konstruksjonen. Gjennom skorsteinen slippes varmt vann og det felles ut partikler (mineraler). Det er av dette vi får den svarte ”røyken”. På denne måten vokser skorsteinen stadig. Noen av dem kan vokse med 9 meter på 18 måneder.⁷

Det er de svarte skorsteinene som er av interesse i forbindelse med mineralutvinning. I tiden etter oppdagelsen av økosystemene har det blitt utført kartlegging av oseanplatene, både i Det indiske hav og Atlanterhavet men spesielt i Stillehavet. Det har vist seg at de områdene som kan være aktuelle for mineralutvinning, befinner seg både i og utenfor Området. Av ca 100 undersøkte områder er det bare 10 av de som har en slik størrelse at de kan være egnet for kommersiell mineralutvinning. Av disse igjen ligger 8 innenfor eksklusive økonomiske sone og kun 2 innenfor Området.⁸

⁷ Frida M. Armas Pfirter, *Sedentary Species of the Deep Seabed: Protection and Conservation*, forelesning på Berkley Universitet I California, (26. mars 2003)

⁸ *Ibid.*

Det har vist seg at det mest trolig er de biologiske ressursene som har størst potensiale for økonomisk lønnsomhet. Det finnes her genetisk materiale, blant annet bakterier som ernærer seg på sulfid som legemiddelindustrien ser stor verdi i. Denne bakterien kommer opp med vannet fra skorsteinene. I prosessen med å fortære sulfid blir det dannet en energi som gjør at sollys ikke er avgjørende for økosystemets eksistens. Det er vanligvis lite dyr og planteliv på så dypt vann. Rundt varmt vanns skorsteinene yrer det imidlertid av liv. De har derfor blitt sammenlignet med oaser i ørkenen. Til nå er det oppdaget nesten 500 ulike nye dyrearter og 90 % av disse lever bare her. Den sulfid spisende bakterien i de svarte skorsteinene er på bunnen av næringskjeden i dette økosystemet. Dernest kommer de sekundære artene som stålorm (som finnes i områdene rundt stillehavs skorsteinene) , blåskjell, muslinger, den blinde Atlanterhavs reken og snegler. Videre i næringskjeden finner vi krabber og til slutt, på toppen, er fisk og blekksprut.

Fisk og blekksprut som befinner seg på toppen av næringskjeden i økosystemet rundt skorsteinene tilhører ressursene på det åpne hav. De benytter miljøet i og rundt skorsteinene til å finne mat sammen med de andre dyrene som holder til. De har imidlertid i motsetning til de andre, muligheten til å svømme bort for å finne mat på grunnere farvann. Følgelig kan de dermed godt klare seg uten næringen de finner rundt skorsteinene. For bakterien som befinner seg på bunnen av næringskjeden og for sekundær artene er situasjonen en annen. Det kan argumenteres for at de ikke kan ses på som en del av det åpne havs ressurser. Bakgrunnen for dette er at deres situasjon er veldig lik den som er tilfelle for de sedentære artene. Dette er arter som i henhold til artikkel 77 er en ressurs underlagt bestemmelsene som omhandler kontinentalsokkelen og ikke den eksklusive økonomiske sonen. Videre i bestemmelsen blir de definert som ”organismer som på det stadium da de kan utnyttes, enten er ubevegelige på eller under havbunnen eller ute av stand til å bevege seg uten å være i konstant fysisk kontakt med havbunnen eller undergrunnen.” Både de sekundære artene i økosystemet rundt skorsteinene og de sedentære artene er nært knyttet til havbunnen. Faktisk er de først nevnte enda mer knyttet til den enn det som er tilfelle for de sedentære artene på kontinentalsokkelen, fordi disse artene faktisk ikke kan overleve uten at de er i kontakt med det sulfidholdige varme vannet som kommer opp av havskorpen. Når skorsteinene

dør ut må bakterien og de andre artene flytte til en annen skorstein for å finne levelige forhold. Det er imidlertid ikke kjent i dag hvordan selve flyttingen konkret foregår.

Økosystemet er relativt nyoppgadet, det antas imidlertid at det med tiden vil bli gjort nye oppdagelser med hensyn til blant annet flere nye arter. Det er på det rene at forhåpningene er store, men det er vanskelig å spå hva som vil bli den vitenskaplige og kommersielle gevinsten. Vitenskapen leker med tanken om at bakterien i dette økosystemet kan være en etterkommer av noe av det tidligste liv på jorden. Videre ser man for seg at en spesiell type hemaglobin som finnes i stålormen kan videreutvikles til kunstig blod. I tillegg er de 7–8 enzymene som til nå er patentert utviklet fra mikrober funnet i de såkalte skorsteinene. Markedsverdien til disse enzymene er antatt å være mellom 600 millioner og 3 milliarder amerikanske dollar i året.⁹

1.3.2 Juridisk

De biologiske ressursene var ikke kjent da HK ble utarbeidet. De ressursene som omhandles i HK kapittel XI er ”forekomster” og dette defineres i artikkel 133 som ”alle faste, flytende og gassformige mineralforekomster som finnes *in situ* i Området, på eller under havbunnen, herunder flermetalliske noder.”

Situasjonen er dermed de at de faller utenfor konvensjonen. Dette betyr at slik som situasjonen er i dag kan hvem som helst utnytte disse ressursene, så lenge de har teknologien til å hente det opp fra dypet. Legemiddelindustrien har allerede tatt ut åtte patenter på genmateriale knyttet til bakterier som finnes på det dype hav.¹⁰

Det er derfor en pågående debatt om hvordan disse ressursene bør forvaltes. Denne problemstillingen er det nødvendig at det internasjonale samfunnet tar stilling til. For det første blir spørsmålet om de biologiske ressursene skal omfattes av konvensjonen eller bør det heller opprettes et separat organ til å utarbeide et regelverk for de

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

biologiske ressursene. For det andre om ressursene fortsatt skal være en del av det åpne havs friheter.

Det er foreløpig ingen enighet om dette i dag. Jeg kommer mer inn på dette i kapittel 5.

2 Rettskilder/metode

2.1 Folkerett

Rettskildebildet i folkeretten er noe ulikt fra norsk intern rett. I folkeretten mangler det felles lovgivende organ, som kan vedta bindende lover for alle stater. Det er heller ikke en felles overordnet rett som kan ta stilling til alle folkerettslige spørsmål. Det er imidlertid vedtatt noen retningslinjer i forbindelse med opprettelsen av "the International Court Justice".¹¹ Selv om denne er ment som en retningslinje for ICJ er den bredt anerkjent som en autoritær kilde og det tas gjerne utgangspunkt i "Statute of the International Court of Justice", på norsk kalt statuttene, artikkel 38, når en skal finne relevante rettskilder. Oppramsingen i bestemmelsen er ikke ment å være uttømmende og den er heller ikke ment å gi en generell rangering av rettskildefaktorenes vekt. Det er imidlertid på det rene at dersom det finnes sedvanerett eller traktater på området, så vil disse normalt ha en betydelig større vekt enn de andre rettskildefaktorene.

Hvordan traktater mellom stater skal tolkes, finnes det retningslinjer om i Wienkonvensjonen av 23. mai 1969 om traktatrett.¹² Reglene her er i stor grad kodifisering av sedvanerett. Den vil derfor i stor grad også kunne anvendes på stater som ikke har ratifisert konvensjonen. Unntak fra dette vil være der hvor Wienkonvensjonen utviklet nye regler, som heller ikke i dag er å anse som gjeldende sedvanerett. Med andre ord stater som ikke har ratifisert Wienkonvensjonen kan bare bli bundet av den dersom bestemmelsene var internasjonal sedvanerett før 1980, da Wienkonvensjonen trådte i kraft, eller de har blitt det i ettertid.

¹¹ Heretter kalt ICJ

¹² The 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties, her etter kalt Wienkonvensjonen

Det er som tidligere nevnt, klart at HK etter sin ordlyd ikke direkte omfatter biologisk ressurser. Spørsmålet blir da om en kan foreta en utvidende tolking av ordlyden, slik at biologiske ressurser også kan bli omfattet av konvensjonen.

I Wienkonvensjonen artikkel 31 kan vi se at ordlyden er utgangspunktet for tolkingen av traktater. Denne bestemmelsen er å regne som internasjonal sedvanerett. Følgelig vil også Norge være bundet av denne selv om de ikke har ratifisert Wienkonvensjonen. Det er videre slik at ordlyden har større vekt ved tolking av konvensjoner enn ved tolking av interne lover. Dette er begrunnet i suverenitetsprinsippet og det forhold at konvensjoner er avtaler mellom stater. Dette betyr at statene i utgangspunktet ikke skal anses bundet til noe annet enn det de har samtykket til.¹³

3 Havrettens nyere historiske bakgrunn

Det har som nevnt vært uenighet om hva som er gjeldende rett på det dype hav. Tradisjonelt har området utenfor nasjonal jurisdiksjon vært omfattet av de folkerettslige reglene om havets frihet. Hva menes egentlig med havets frihet og hvilken rettskildemessig forankring har dette?

I forbindelse med FNs første havrettskonferansen i 1958 ble det inngått fire konvensjoner vedrørende havrett. Det var Genève konvensjonene av 29. april 1958

- om sjøterritoriet og den tilstøtende sone,
- om kontinentalsokkelen,
- om det åpene hav

¹³ Morten Ruud, Geir Ulfstein og Ole Christian Fauchald, *Utvalgte emner i folkerett*, Tano Aschehoug, (1997), Carl August Fleischer, *Folkerett*, Universitetsforlaget, (2000)

og - om fiske og bevaring av de levende ressurser i det åpne hav.¹⁴

Disse løste imidlertid ikke alle spørsmål. Det ble derfor holdt en annen havrettskonferanse i FNs regi i 1966. En prøvde her å komme til enighet om en maksimalbredde på sjøterritoriet og en fiskerisone. De lyktes ikke, men konferansen bidro til å skape grunnlaget for en statspraksis. Ettersom flere kyststater begynte å opprette egne fiskerisoner ble en rekke andre stater urolige for at dette kunne være starten på en nasjonalisering av det åpne hav. På FNs generalforsamling i 1967 la Malta frem et forslag om at det blant annet burde opprettes et internasjonalt regime for den del av havbunnen som lå utenfor et klart definert nasjonal jurisdiksjon. Som et resultat av dette opprettet Generalforsamlingen i 1968 en Havbunnskomitè. Komitèen skulle utrede spørsmålet om fredelig bruk av havbunnen som lå utenfor nasjonal jurisdiksjon. I den forbindelse også hvor grensene for nasjonal jurisdiksjon skulle gå. Forslaget gikk også ut på at ressursene i området utenfor nasjonal jurisdiksjon skulle forvaltes til menneskehetens beste. På sett og vis ble synspunktene som Malta hadde fremsatt, tatt med i resolusjoner i tiden etterpå, men det kom ikke tydelig fram. Stort sett ble formuleringene for abstrakte og generelle. Det var imidlertid to unntak. FNs generalforsamling vedtok to viktige resolusjoner henholdsvis 1969¹⁵ og 1970¹⁶.

Den først, den såkalte "Moratoriumresolusjonen" erklærer at før et internasjonalt regime er etablert, skal alle stater og personer avholde seg fra all aktivitet i forbindelse med utnyttelse av ressurser på havbunnen. Havbunnens undergrunn utenfor nasjonal jurisdiksjon medregnet. Videre skulle ikke krav om suverenitet over hele eller deler av dette området eller dets ressurser bli anerkjent. Det var imidlertid kun 62 stater som stemte for. Av de som ikke stemte for, stemte 28 mot og 28 avsto fra å stemme. Dette viser at det internasjonale samfunnet ikke var helt modent for disse ideene. Likevel ble den etterfulgt av en såkalt "Prinsipperklæring" i 1970. Denne gikk blant annet ut på at

¹⁴ Convention on the Territorial Sea and the Adjacent Zone – April 29. 1958, Convention on the Continental Shelf - April 29. 1958, Convention on the High Seas - April 29. 1958, Convention on Fishing and Conservation of the Living Resources of the High Seas – April 29. 1958

¹⁵ Resolution 2574/XXIV 15.12.1969, UN doc. A/7630

¹⁶ Resolution 2749/XXV 17.12.1970, UN doc. A/8028

havbunnen utenfor nasjonal jurisdiksjon, dens undergrunn og ressursene i området skulle være "the common heritage of mankind", eller på norsk menneskehetens felles arv. Bakgrunnen for dette var at disse ressursene skulle anses for å være en ressursarv til hele menneskeheten og ikke bare for de stater som hadde penger og teknologi til å utnytte disse ressursene. Denne gangen var det 108 som stemte for, ingen i mot, men 14 stater avsto fra å stemme. Dette kunne tyde på at tidligere holdninger var på vei til å endres. Generalforsamlingen besluttet derfor også å innkalle til en tredje havrettskonferanse i som skulle holdes i 1973. I den forbindelse ble det opprettet en havbunnskomitè som fikk som oppgave å forberede konferansen. Konferansen ble avholdt over 11 sesjoner og varte fra 1973 til 1982. Jeg kommer mer inn på de oppfatninger som preget konferansen senere.

Det var som sagt ikke alle som delte synet som ble framsatt av Malta.

Videre er jo heller ikke en FN resolusjon juridisk bindende, men uansett førte det til en prosess som igjen førte fram til at prinsippet ble lagt til grunn for FNs havrettskonvensjon av 1982.¹⁷ Dette prinsippet ble imidlertid modifisert ved konvensjonens ikrafttreden i 1994. For å forstå hvordan kompromisset kom til må en blant annet se på situasjonen før 1967.

Før 1967 var det to hovedlinjer. Det ene var basert på en analogi av staters praksis gjennom lang tid. Praksisen gikk ut på å hevde og sikre sitt krav om anerkjennelse av eksklusive retter til sedentære arter¹⁸ på havbunnen, utover områder underlagt nasjonal jurisdiksjon. Dette ble vurdert men det ble konkludert med at slike rettigheter var blitt subsumert under prinsippet om kontinentalsokkelen som en legal sone¹⁹. Derfor ble denne linjen sett på som lite aktuell og snart forlatt.

¹⁷ HK artikkel 136

¹⁸ HK artikkel 77

¹⁹ E. D. Brown, *Sea-bed energy and minerals: The international legal regime, volume 2 Sea-bed mining*, Martinus Nijhoff Publishers (2001)

Den andre linjen hadde derimot en lengre levetid. Den gikk ut på at utvinning av mineraler på det dype hav var underlagt reglene for det åpne hav. Det var også dette argumentet, som vi skal se senere, som på 1980 tallet ble benyttet av de fleste industrialiserte land. Ettersom dyphavs mineralene i lang tid hadde blitt ansett, av en rekke industrialiserte land, som en ressurs underlagt prinsippene om det frie hav ser jeg nærmere på hva dette prinsippet innebærer.

Det frie hav er et av hovedprinsippene i havretten. Dette ble formulert av Schwarzenberger i 1955 på denne måten:

” Under international customary law, the right of the user of the high seas, the air space above them and the seabed may be exercised for any purpose not expressly prohibited by international law as, for instance, for sea and air navigation, fishing, laying cables and pipelines, naval exercises and wartime operations.”²⁰

Diskusjonen på den tiden omhandlet tvilen om brukerne av det åpne hav hadde en absolutt frihet. Denne tvilen ble imidlertid ryddet av veien i Genève konvensjonen av 29. april 1958 om det frie hav artikkel 2 og det er i dag en alminnelig oppfatning at denne friheten kun omfatter en bruk som kan anses som forsvarlig. Spørsmålet i forhold til artikkel 2 blir så om det i havretten før 1970 hadde eksistert et forbud mot kartlegging og utvinning av mineraler på det dype hav. Dersom det ikke hadde eksistert et slik forbud, hvilke betydning ville det ha for gruvedrift på det dype hav at friheten var begrenset til en forsvarlig bruk av hensyn til andre staters interesser i deres bruk av det frie hav.

Dersom det hadde eksistert et slikt forbud ville det mest naturlige være å utlede det fra regelen om forbud mot å legge noen del av det frie hav under sin suverenitet.²¹ I første omgang måtte en klarlegge hva et slikt krav vil innebære. En må da legge til grunn hvor omfattende en undersøkelse eventuelt utvinning av mineraler ville være. Ettersom det

²⁰ G. Schwarzenberger, *The fundamental Principles of International Law*, Hague Academy (1987).

Gjengis i E. D. Brown, *Sea-bed energy and minerals: The international legal regime, volume 2 Sea-bed mining*, Martinus Nijhoff Publishers (2001) kapittel 2

²¹ Convention on the High Seas - April 29. 1958, heretter på norsk Genève konvensjonen av 29. april 1958 om det frie hav, artikkel 2

fra naturens side ikke er en standard størrelse på de områdene som kan være aktuelle å benytte til mineralutvinning, og at området i tillegg vil inneha varierende karakter med hensyn til kvalitet, må en ta utgangspunkt i et tenkt område, For dette eksempelets bruk, kan det tas utgangspunkt i størrelsen satt i UNCLOS III²² Resolusjon II. Denne tok for seg forvaltning av forberedende investeringer i pioneraktivitet knyttet til flermetalliske noder.²³ I henhold til resolusjonen kunne de pionerer som investerte i utforskning av flermetalliske noder få et tildelt område. Området skulle ikke overstige 150 000 kvadratkilometer, og halvparten av dette, eller mer, måtte gis til Områdets Myndighet. Det var på den tiden antatt at forberedelsesstadiet for en pioneroperasjon ville ta ca 23 år å fullføre. Deretter ville det påfølgende en forventet produksjonstid på 20 til 24 år. Den fysiske tilstedeværelsen av entreprenørene på utvinningsstedet ville ikke i seg selv være til hinder for trafikken på det frie hav, så lenge det i tråd med Genève konvensjonens artikkel 2,²⁴ ble tatt tilstrekkelig hensyn til andre aktørers interesse. I utgangspunktet vil en "flåte" bestå av en eller to utvinningsfartøyer, noen støtte skip, skip til å frakte jernmalm i og muligens et skip til å oppbevare avfall. Samlet sett vil dette være et beskjedent omfang. Tatt i betraktning at det nok vil være noe påkjenning for miljøet, vil en slik operasjon verken fysisk eller tidsmessig være for omfattende. Det vil si så omfattende at det må anses som suverenitetsservelse. Dersom en i tillegg ser på miljørisikoen og overflatekontroll vil spørsmålet være om dette er noe som ville falle inn under forbudet mot å beslaglegge (tilegne seg) et område av det åpne hav. Svaret synes i første omgang å være nei.²⁵ Følgelig blir forbudet mot å tilegne seg en enerett over et område av det åpne hav er dermed ikke en absolutt regel med mindre den er presist definert. Det hele vil bero på en vurdering av grad, rimelighet og proposjonalitet. Mer konkret kan en si at det hele vil være en avveining av hensynet til operatørens forretningsmessige behov for å sikre sin besittelse og på den andre siden tap påført andre stater som en følge av dette. Hvis en ser det i sammenheng med det dyphavsregimet som var før 1970, er det vanskelig å se at dette skulle påføre andre

²² The final Act of the third United Nations Conference on Law of the Sea, heretter kalt UNCLOS III

²³ Vedlegg I i resolusjon II i UNCLOS III

²⁴ Genève konvensjonen av 29. april 1958 om det frie hav artikkel 2

²⁵ E. D. Brown, *Sea-bed energy and minerals: The international legal regime, volume 2 Sea-bed mining*, Martinus Nijhoff Publishers (2001)

stater noen vesentlig tap, forutsatt at områdene det var snakk om lå utenfor de mest trafikkerte skipsledene og fiskeområdene, at nødvendige miljøhensyn var tatt og at overflateaktiviteten ikke ville utøve en fare for skipstrafikken.

Det kan imidlertid hevdes at enhver aktivitet på det åpne hav nødvendigvis vil føre med seg et element av enerett. Eksempelvis kan en hevde at når en båt fisker i et bestemt område vil andre fiskebåter være forhindret i å fiske på akkurat samme sted. Den eneretten det her da vil være snakk om er imidlertid av en så kort varighet at det ikke kan regnes som en utøvelse av enerette av et området. Det vil imidlertid være ulike grader av enerett. Vi har fisking og navigasjon på den ene siden av skalaen og mineralutvinning på det dype hav på den andre siden. Aktiviteter som friheten til å legge kabler, rørledninger og oppbygging av kunstige øyer, andre installasjoner på havbunnen, friheten til å stenge av bestemte områder i forbindelse med militærøvelser og utprøving av våpen, vil ligge et sted midt i mellom. Legging av kabler og rørledninger vil ikke legge beslag på annet enn det området de berører på havbunnen og vil ha liten betydning for andres mulighet til å legge kabler og rørledninger på samme sted. Når det gjelder oppbygging av kunstige øyer og andre installasjoner så kan disse utgjøre et hinder for andre brukere i nærheten og en potensiell fare for skipstrafikken. På tross av dette har slik aktivitet ikke vært regnet som uproposjonalt, så lenge gjeldende retningslinjer på området er fulgt. Avstengte områder i forbindelse med militære øvelser, prøvesprenging av våpen og dumping av giftig avfall, vil nok være situasjoner som ligger tettest opp mot det som vil være tilfelle ved utforsking og utvinning av mineraler på det dype hav.

Dersom en ser dette under ett, er det eneste forbudet som synes å kunne utledes herfra, et forbud mot en uforsvarlig gjennomføring av undersøkelser og utvinning av mineraler på det dype hav.

Dernest blir spørsmålet om det såkalte Malta forslaget fra 1967²⁶ endret på dette. Det ble som kjent foreslått at ressursene på det dype hav utenfor nasjonal jurisdiksjon burde

²⁶ UN DOC. A/6695, 19. August 1967

anses som menneskehetens felles arv og at denne arven måtte forvaltes til det beste for alle. Det ble videre foreslått at en straks burde sørge for at prinsippet og den videre regulering av prinsippet ble nedfelt i en konvensjon. Etter dette fulgte det to FN resolusjoner henholdsvis i 1969 og 1970.²⁷ Selv om det senere ble slått fast at prinsippet om menneskehetens felles arv kunne anses som internasjonal sedvanerett er det imidlertid på det rene at resolusjoner ikke er juridisk bindende for de statene som signerer dem. Dette betyr at selv om det på den tiden var mange stater som anerkjente dette prinsippet kunne det likevel fortsatt ikke anses som bindende for alle stater.

Det var to hovedsynspunkter som gjorde seg gjeldende i debatten både før og etter vedtagelsen av HK. Det ene synspunktet ble framført av en gruppe bestående av velutviklede industristater og det andre synet ble holdt i hevd av "The Group of 77" heretter kalt G77, en gruppe bestående av utviklingsland. I det følgende skal jeg se litt nærmere på de to synspunktene.

Gruppen av industriland hevdet synspunktet om at utnytting av mineraler på det dype hav var en av frihetene tilknyttet det åpne hav. De mente det var ganske klart at de ikke kunne bli fratatt en allerede eksisterende frihet kun med grunnlag i en resolusjon fra FNs generalforsamling. Disse landene dannet "*the reciprocating States regime*"²⁸ Prinsippet om at ressursene på det dype hav tilhørte det åpne havs friheter ble praktisert av disse statene over lang tid.

Utviklingslandene hadde et annet syn. G77s oppfatning var at en internasjonal havbunnsmyndighet måtte baseres på prinsippet om at disse ressursene var å anse som menneskehetens felles arv.²⁹ Etterhvert forsøkte de også å argumentere for at prinsippet

²⁷ Resolution 2574/XXIV 15.12.1969, UN doc. A/7630 og Resolution 2749/XXV 17.12.1970, UN doc. A/8028

²⁸ Bestod av USA, Storbritannia, Tyskland, Italia og Sovjet unionen.

²⁹ E. D. Brown, *Sea-bed energy and minerals: The international legal regime, volume 2 Sea-bed mining*, Martinus Nijhoff Publishers (2001) kap 2 og Markus G. Schmidt, *Common heritage or common burden?*, Clarendon press Oxford (1989)

hadde utviklet seg til å bli internasjonal sedvanerett. Selv om en del av G77 medlemmene i 1970 var inneforstått med at FNs generalforsamlings resolusjonen fra 1970 ikke i seg selv kunne regnes som bindende, så mente de at den måtte ses i en større sammenheng. Den måtte ses i sammenheng med andre resolusjoner fra FNs generalforsamling, arbeide utført under andre konferanser samt synspunkter og erklæringer fremført under UNCLOS III. Dette sett under ett var en klar indikasjon på at prinsippet om menneskehetens felles arv nå måtte anses som internasjonal sedvanerett, hevdet G77. Men realiteten var imidlertid at dette synet kun var basert på det faktum at en rekke utviklingsland hadde adoptert dette prinsippet. Det hadde derimot ikke de fleste industriland og det var på det rene at dette ikke kunne regnes som bindende folkerett for dem. G77 modererte sitt synspunkt etter hvert og har nå akseptert prinsippet med et moderert innhold. Bakgrunnen for dette var at gruppen "*the reciprocating States regime*" hadde startet arbeidet med å vedta ensidig lovgivning og de hadde planer om å opprette et eget regime med grunnlag i en mini konvensjon. Denne skulle koordinere eventuelle krav mot lovgivningen. G77 innså at dersom dette skulle bli en realitet ville det svekke HK betraktelig og følgelig også utviklingslandenes posisjon.

Resultatet ble til slutt et kompromiss mellom de to regimene. Jeg kommer nærmere inn på hva dette gikk ut i neste kapittel.

4 Havrettskonvensjonen

4.1 Vedtagelsen

Havrettskonvensjonen trådte i kraft i november 1994 etter at 60 stater hadde ratifisert den. Den var resultatet av FNs tredje havrettskonferanse som ble avholdt i årene 1973 til 1982, over elleve samlinger som hver og en hadde en varighet på åtte til ti uker. Konferansen hadde som mål å behandle alle forhold rundt havretten og komme fram til en havrettskonvensjon som ville få global oppslutning. Det var derfor naturlig nok mange parter som deltok. Konferansen var i tillegg også basert på konsensus

beslutninger. Disse forholdene gjorde konferansen omfattende og var en årsak til at den tok så lang tid.

I utgangspunktet blir konvensjonen sett på som en kodifikasjon av gjeldene folkerettslig sedvanerett. Men den er også et bidrag til en gradvis utvikling av havretten. Dette kommer frem i konvensjonens fortale. Videre framkommer det at intensjonen bak er at den skal bidra til ”å styrke fred, sikkerhet, samarbeid og vennskapelige forbindelser mellom alle nasjoner i samsvar med prinsippene om rettferdighet og likerett”. Videre at ”den vil fremme den økonomiske og sosiale framgang for alle folk i verden, i samsvar med De forente nasjoners formål og prinsipper slik de kommer til uttrykk i Pakten”. Konvensjonen var imidlertid ikke en uttømmende regulering av havretten og dette kommer også fram i fortalen idet det er uttrykt at ”for spørsmål som ikke er regulert ved denne konvensjonen, vil den alminnelige folkeretts regler og prinsipper fortsatt gjelde.”

Det er imidlertid ingen selvfølge at alle bestemmelser i HK kan sees som kodifisering av gjeldende folkerettslig sedvanerett. Et eksempel på en nyutvikling er bestemmelsene i kapittel XI i konvensjonen vedrørende ressursene på det dype hav. Dette inneholder en rekke bestemmelser som for såvidt bryter med tidligere oppfatninger, og trolig ikke kan anses som sedvanerett.

I havrettskonvensjonen kapittel XI er det blant annet laget regler om hvordan stater og selskaper skal kunne utnytte mineralforekomster i Området. Ifølge konvensjonen skal forvaltningen og kontrollen av disse forekomstene underlegges ISA.³⁰ Konvensjonen legger blant annet til grunn at forekomstene i Området skal være menneskehetens felles arv.³¹ Videre skal disse forekomstene være til gagn for hele menneskeheten.

Området er som tidligere nevnt havbunnen og dens undergrunn som befinner seg utenfor grensene for nasjonal jurisdiksjon. Det er derfor nødvendig å se nærmere på hvilke områder som er omfattet av nasjonal jurisdiksjon. Konvensjonen deler havet inn i forskjellige soner. Disse er sone for territorial farvann, tilstøtende sone, eksklusiv

³⁰ HK artikkel 137

³¹ HK artikkel 136

økonomisk sone, området og det åpne hav. I tillegg har vi kontinentalsokkelen. I det følgende skal jeg redegjøre for betydningen av denne inndelingen av havet.

Alle kyststater har i tillegg til sitt landområde krav på et territorial farvann. I dette området har staten i utgangspunktet den samme jurisdiksjon som den har over sitt landterritorium.. Andre stater har imidlertid rett til ”uskyldig gjennomfart”.

Yttergrensen for sjøterritoriet kalles vanligvis territorialgrensen. Denne grensen blir normalt trukket fra kystens grunnlinje og utover havet. Denne beregningsmåten kalles lavvannslinjen, men det er anledning til i visse tilfeller å trekke opp rette grunnlinjer. Norge har for eksempel trukket opp rette grunnlinjer. Bakgrunnen for det er at vi har mange fjorder som stikker inn i landet og dersom kystlinjen skulle vært fulgt slavisk ville det blitt en veldig uoversiktlig territorialgrense å forholde seg til. Videre er det også egne beregningsmåter for grunnlinjen for stater som ligger på en atoll eller er omringet av rev, elvemunninger og bukter. Territorialgrensen kan strekkes maks 12 nautiske mil fra grunnlinjen. I de tilfellene hvor det benyttes en annen beregningsmåte enn lavvannslinjen skal disse, eller grensene utledet fra dem, avmerkes på et sjøkart slik at det tydelig går frem hvor grensen er trukket.³²

Utenfor territorialgrensen ligger den såkalte tilstøtende sone. Her har kyststaten en anledning til å utøve jurisdiksjon for enkelte bestemte formål. Disse nærmere bestemte formålene kan være å hindre overtredelse av toll-, skatte-, immigrasjons- eller helselovgivning og å straffe overtredelser av dens lovgivning på sitt territorium. Kyststaten kan i den forbindelse utøve kontroll i den tilstøtende sonen for å hindre at deres lovgivning skal bli brutt, men de kan ikke håndheve sin lovgivning i den tilstøtende sonen. Dette er nærmere omtalt i Genève konvensjonen av 29. april 1958 og senere fulgt opp i HK artikkel 33. Det er imidlertid en forskjell på de to konvensjonene ved at HK setter en maksimal bredde for den tilstøtende sonen. Den kan ikke strekkes lengre enn 24 nautiske mil fra grunnlinjen. Bestemmelsene om tilstøtende soner er opprettet som et middel for kyststatene å kunne bekjempe blant annet smugling. I tillegg har det også blitt vanlig å ha en tilstøtende fiskerisone. Det har vært mer uenighet om retten til å opprette en slik sone enn det har vært for tilstøtende tollsoner. Men ettersom

³² HK artiklene 5, 7, 6, 9, 10,3, 16, 73

statene har en mulighet til å utvide sitt sjøterritorium til 12 nautiske mil, vil det være naturlig at de isteden kan opprette en tilstøtende fiskerisone. I praksis vil jo dette være en mindre inngrep i havets frihet enn en full suverenitet er. Dette har imidlertid ikke så stor praktisk betydning i dag ettersom mange land har opprettet en eksklusiv økonomisk sone som da i fiskerisammenheng vil erstatte en tilstøtende fiskerisone. Det vil imidlertid ikke være det samme for tollsonene da bestemmelsene over den økonomiske sonen gir flere begrensninger.³³

Den økonomiske sonen er et resultatet av et kompromiss mellom stater som ikke ønsket at kyststatens suverenitet skulle utvides til inntil 12 nautiske mil og de statene som ønsket en utvidet jurisdiksjon over naturressursene ut til 200 nautiske mil.

Nå har en rekke land opprettet en 200 miles eksklusiv økonomisk sone. Bredden på den økonomiske sonen regnes fra grunnlinjen, som også er utgangspunktet for beregningen av sjøterritoriet, og inntil 200 nautiske mil. I denne sonen har kyststaten ikke suverenitet, men suverene rettigheter for bestemte formål i sonen. Nærmere bestemmelser om den økonomiske sonen finnes i HK artikkel 55 – 73. Det er imidlertid klart at den økonomiske sonen i dag også er å anse som alminnelig folkerett. Dette er blant annet slått fast i Libya/Malta-saken³⁴. Kort oppsummert gir altså den økonomiske sonen visse suverene rettigheter til kyststaten. Blant annet til levende og ikke-levende ressurser på og i havbunnen, samt i det overliggende havområdet. Videre har kyststaten også muligheten til å innføre bestemmelser for å beskytte det marine miljø. Andre stater er imidlertid sikret grunnleggende prinsipper fra det fire hav, som retten til: fri skipsfart og overflyving samt legging og vedlikehold av undersjøiske kabler og rørledninger.

I tillegg til disse sonene har vi Kontinentalsokkelen. Definisjon av kontinentalsokkelen og nærmere bestemmelser om statenes rettigheter og plikter på kontinentalsokkelen er nedfelt i HK kapittel VI. Kontinentalsokkelen er her definert som ”havgrunnen og undergrunnen i de undersjøiske områder som strekker seg ut over dens sjøterritorium gjennom hele den naturlige forlengelse av dens landterritorium til ytterkanten av kontinentalmarginen, eller ut til en avstand av 200 nautiske mil fra grunnlinjen som

³³ HK artikkel 73

³⁴ ICJ Reports 1985 s 13 flg.

sjøterritoriet s bredde måles fra, i de tilfeller der ytterkanten av kontinentalmarginen ikke strekker seg ut til denne avstanden.”³⁵ Dette betyr blant annet at kyststaters kontinentalsokkel strekker seg minimum 200 nautiske mil fra grunnlinjen, mens den for enkelte kyststater kan strekke seg lenger ved at det som er en naturlig forlengelse av de kontinentale landmassene utover 200 nautiske mil også regnes som en del av kontinentalsokkelen, hvor kyststaten har visse rettigheter. Dette er blant annet tilfellet for Norges del. I de tilfellene hvor kontinentalsokkelen strekker seg utover 200 nautiske mil fra grunnlinjen og kyststaten ønsker å kreve suverene rettigheter over også denne delen av kontinentalsokkelen må de oversende opplysningene om yttergrensen til Kommisjonen for kontinentalsokkelens yttergrenser. Kommisjonen skal så gi anbefalinger om grensene. En kyststats kontinentalsokkel kan med andre ord variere i størrelse alt etter som hvilken utstrekning den er en naturlige forlengelse av landområdene. Det er satt bestemte regler på hvordan en skal beregne kontinentalsokkelens utstrekning,³⁶ men oppgaven gir ikke rom for å gå nærmere inne på disse konkret. Når grensene er satt skal disse deponeres hos FNs generalsekretær. Bestemmelsene om kontinentalsokkelen regulerer undersøkelse og utnyttning av de ikke-levende ressursene. Dette vil si at bestemmelsene om kontinentalsokkelen ikke omfatter levende ressurser, som tilfellet er for den økonomiske sonen. Det er imidlertid gjort et unntak for de sedentære artene³⁷

Området er som nevnt den delen av havbunnen som ligger utenfor nasjonal jurisdiksjon. Området støter opp til yttergrensen for kontinentalsokkelen. Kontinentalsokkelen setter yttergrensene for en kyststats jurisdiksjon. Av dette følger det da at disse grensen også definerer yttergrensene til Området. For øvrig viser jeg til det jeg allerede har skrevet om dette.

Utenfor nasjonal jurisdiksjon er også det åpne hav. Dette betyr at både Området og det åpne hav faller utenfor den nasjonale jurisdiksjon, men det er likevel ikke alltid slik at

³⁵ HK artikkel 76 nr. 1

³⁶ Les mer om dette i E.D. Brown *Sea-bed energy and minerals: the international legal regime volume 1 The continental shelf*.

³⁷ HK artikkel 77 nr. 4

deres grenser er sammenfallende. Bakgrunnen for det er at kontinentalsokkelen kan strekke seg utenfor den eksklusive økonomiske sonen. Da vil kontinentalsokkelens overliggende havområdet være en del av det åpne hav³⁸, mens selve kontinentalsokkelen vil være omfattet av egne regler og ikke underlagt Områdets regler.

4.2 Det midlertidige regimet

I tillegg til konvensjonens alminnelige regler ble det i UNCLOS III Resolusjon II, etablert en Forberedende kommisjon. Denne skulle forberede etableringen av ISA og Den internasjonale havrettsdomstol i Hamburg.. Videre skulle den komme fram til løsninger på de omstridte bestemmelsene i konvensjonens kapittel XI med vedlegg III og VI. På denne måten skulle det bli mulig å oppnå en global oppslutning om konvensjonen. Deres forslag skulle imidlertid baseres på å sikre at fremtidig utnyttelse skulle skje i tråd med konvensjonens prinsipper. Som tidligere nevnt mente mange av de industrialiserte statene at bestemmelsene i konvensjonens kapittel XI ikke var i tråd med alminnelige markedsøkonomiske prinsipper, videre at de var lite hensiktsmessige og uforholdsmessig kostnadskreven. Selv om de forsøkte, lyktes Den forberedende kommisjonen imidlertid ikke i å løse disse problemene.

4.3 Avtalen

Løsningen kom først etter at FNs generalsekretær i 1990 tok initiativet til uformelle samtaler mellom de to regimene om havbunnsregimet i den hensikt å komme frem til en løsning slik at flere stater kunne ratifisere konvensjonen. Disse konsultasjonene ledet til en avtale som modifiserte kapittel XI med tilhørende vedlegg.³⁹ Den 29. juli 1994 ble tiltredelse til avtale av 28. juli 1994 om gjennomføring av De forente nasjoners havrettskonvensjon av 10. desember 1982,⁴⁰ heretter kalt Avtalen, signert av 41 stater og EU. Med denne Avtalen ble de omstridte bestemmelsene i kapittel XI endret eller satt ut av kraft. På denne måten ble det oppnådd en nærmest global oppslutning om konvensjonen.

³⁸ HK kapittel VII

³⁹ Agreement relating to the Implementation of part XI of the United Nations Convention on the law of the sea of 10 Dec. 1982

⁴⁰ Agreement of 28 July 1994, relating to the implementation of part XI of the United Nations convention on the law of the sea of 10 December 1982

Det ble blant annet lagt vekt på at de investeringer som allerede hadde blitt foretatt av stater/selskaper i Området skulle beskyttes. Dette ble gjort på den måten at disse første entreprenørene ble gitt pioner status.⁴¹ Deres rettigheter og plikter omtales nærmere i UNCLOS III resolusjon II nr 13. Dette ble respektert og videreført i Avtalen jf vedlegg til Avtalen avsnitt 1 nr 5 b. I praksis betyr en slik status at pionerene blant annet ikke behøver å betale avgift til ISA før deres utgifter i forbindelse med utforskningen er dekket inn. Det midlertidige regime opphørte ved gjennomføringsavtalen i 1994.

I tillegg til konvensjonen ble det på samme tid vedtatt en resolusjon som gikk ut på at det skulle dannes en Forberedende kommisjon.⁴² Oppgaven for denne kommisjonen skulle være å forberede etableringen av Myndigheten og opprettelsen av Den internasjonale havrettsdomstol i Hamburg. I tillegg skulle den søke å finne en løsning på de bestemmelsene i kapittel XI med vedlegg III og IV som det var stor uenighet om. Konvensjonen til la blant annet Myndigheten oppgaven med å fordele finansielle og andre økonomiske fordeler i henhold til nærmere bestemte regler.⁴³ Det var imidlertid mange stater som hadde signert konvensjonen men som vegret seg for å ratifisere den. Den mest utbredte grunnen til dette var kapittel XI, som etter mange staters oppfatning, i alt for stor grad stred med markedsøkonomiske prinsipper, og at de planøkonomiske reguleringene ville bli altfor kostnadskrevenende.

Forholdet mellom HK og Avtalen er regulert i artikkel 2 i Avtalen. Det legges opp til at konvensjonen og avtalen skal ses på som ett dokument, men ved motstrid skal avtalen gå foran.

Havrettskonvensjonen legger opp til, som tidligere nevnt, at mineralressursene på det dype hav skal forvaltes av en internasjonal myndighet. Havbunnmyndighetens hovedorganer er Forsamlingen, Rådet og Sekretariatet. I tillegg til dette er det opprettet

⁴¹ UNCLOS III Resolusjon II nr 1

⁴² UNCLOS III Resolusjon I

⁴³ HK artikkel 140 jf. Artikkel 160 nr 2 f) i)

et driftsselskap som på ISAs vegne skal drive virksomheten. Rådet er ISAs utøvende organ. Jeg kommer nærmer inn på hvordan ISA er bygget opp og skal fungere i kapittel 4.

4.4 Konvensjoner som overlapper havrettskonvensjonen

I forhold til andre konvensjoner og avtaler er det egne bestemmelser om hvordan en slik situasjon skal håndteres i HK.⁴⁴ De fire Genève-konvensjonene om havets folkerett fra 29. april 1958 blir ikke opphevet, men ved motstrid skal HK gå foran.⁴⁵ Dette betyr blant annet at for de stater som ikke har ratifisert HK gjelder fortsatt de fire Genève konvensjonene. De vil også gjelde i de tilfellene hvor kun den ene parten har ratifisert HK. Det følger videre av artikkel 311 nr 2 at konvensjonen ikke skal endre statspartenes rettigheter og forpliktelser som følge av andre avtaler. Det forutsettes imidlertid at avtalene må være forenlige med konvensjonen. I tillegg kan de ikke berøre andre statsparters utøvelse av sine rettigheter eller plikter etter konvensjonen. Videre er det mulig for to eller flere parter, å seg imellom inngå en avtale som endrer konvensjonen, eller setter bestemmelser ut av funksjon.⁴⁶ Det er imidlertid en forutsetning at en slik avtale ikke er til hinder for en effektiv oppfyllelse av konvensjonens hensikt. I tillegg forutsettes det at en slik avtale ikke går inn på konvensjonens grunnleggende prinsipper. Videre kan en slik avtale ikke berøre andre statsparter i å utøve sine rettigheter og plikter som følger av konvensjonen.⁴⁷ Dersom noen av partene har til hensikt å inngå en slik avtale skal partene varsle FNs generalsekretær om dette og innholdet av en slik avtale.⁴⁸ I forbindelse med inngåelse av andre konvensjoner eller avtaler er det satt en klar begrensning som går ut på at det grunnleggende prinsipp om menneskehetens felles arv ikke kan endres.⁴⁹ Artikkel 311 nr 5 gjør unntak for sin anvendelse i forbindelse med internasjonale avtaler som uttrykkelig tillates eller opprettholdes ved andre artikler i HK.

⁴⁴ HK artikkel 311

⁴⁵ HK artikkel 311 nr 1

⁴⁶ HK artikkel 311 nr 3

⁴⁷ HK artikkel 311 nr 3

⁴⁸ HK artikkel 311 nr 4

⁴⁹ HK artikkel 311 nr 6

Jeg vil spesielt nevne FNs konvensjonen av 5. juni 1992 om biologisk mangfold.⁵⁰ Denne har også bestemmelser som i forbindelse med diskusjonen om de biologiske ressursenes legale status er veldig interessante. Oppgavens begrensninger tillater imidlertid ikke noen nærmere gjennomgang av konvensjonen om biologisk mangfold.

5 Den internasjonale havbunnsmyndighet (ISA)

5.1 Introduksjon

ISAs hovedkvarter befinner seg i Kingston på Jamaica. De er opprettet etter artikkel 156 i HK i henhold til artikkel 157 og vedlegg til Avtalen avsnitt 1 nr 1. De skal på vegne av statspartene i konvensjonen tilrettelegge og kontrollere virksomhet i Området. Oppgaven skal utføres med et særlig sikte på å forvalte forekomstene i Området.

Satya N. Nandan var ISAs første generalsekretær og ble valgt i mars 1996. Han virker fortsatt i denne stillingen. Myndigheten var fra juni 1996 en selvstyrt internasjonal organisasjon i full virksomhet.

5.2 Mandat

ISAs mandat følger av HK artikkel 157 og vedlegg til Avtalen avsnitt 1 nr 1. Det ble som tidligere nevnt, endret på en god del av HKs opprinnelige bestemmelser. Avtalen bekrefter imidlertid hovedprinsippet om at Området og mineralforekomstene som befinner seg der er menneskehetens fellesarv.

Ressursene som skal forvaltes i henhold til dette prinsippet er kalt forekomster i konvensjonen og er nærmere definert i artikkel 133 som ”alle, faste, flytende og gassformige mineralforekomster som finnes *in situ* i Området, på eller under

⁵⁰ The 1992 UN Convention on biological diversity her etter kalt konvensjonen om biologisk mangfold

havbunnen, herunder flermetalliske noder.” Videre er ”forekomster som er utvunnet fra Området, kalt ”mineraler”.

Selv om det var de flermetalliske nodulene som var årsaken til at det ble forhandlet frem et mandat, var en kjent med at det i framtiden kunne bli aktuelt med kartlegging og eventuelt utnytting av andre mineraler, som var å finne i kobolt-rik manganskorpe og i skorsteiner. Disse ble derfor inkludert i definisjonen av forekomster i artikkel 133.

5.3 Struktur/oppbygging

Alle parter er automatisk medlem av Myndigheten. ISAs sentrale organer er “the Assembly” Forsamlingen, “the Council” Rådet og “the Secretariat” Sekretariatet .

5.3.1 Forsamlingen

Det øverste organet er Forsamlingen. De vedtar selv sin forretningsorden og alle andre enheter i havbunnsmyndigheten har rapporteringsplikt til Forsamlingen. Videre er alle Myndighetens medlemmer representert her med en representant. Representanten kan ha med seg vararepresentanter og rådgivere. Forsamlingen skal møtes minst en gang i året i ISAs hovedkvarter på Jamaica. De har også mulighet til å holde ekstraordinære samlinger. Det kan Forsamlingen gjøre på eget initiativ. I tillegg kan Generalsekretæren på anmodning fra Rådet eller et flertall av myndighetens medlemmer, initiere ekstraordinære samlinger.⁵¹

Forsamlingen kan fatte beslutninger når et flertall av medlemmene er tilstede.

Beslutningene skal som hovedregel fattes ved konsensus.⁵²

Det er forsamlingen som har myndighet til å fastlegge de generelle retningslinjene.⁵³ De har også en del vedtak som skal fattes på bakgrunn av anbefalinger fra enten Rådet eller Finanskomiteen.

⁵¹ HK artikkel 159

⁵² *Ibid.*

⁵³ HK 160

5.3.2 Rådet

Det utøvende organ er Rådet. Det består av 36 av Myndighetens medlemmer og skal velges av Forsamlingen. De blir valgt for 4 år av gangen. I henhold til konvensjonen var Rådet underlagt Forsamlingen, og det er de fortsatt, men med Avtalen er Rådet gitt økt innflytelse på Forsamlingens avgjørelser.⁵⁴ Rådets alminnelige oppgaver skal være å fastsette de særskilte retningslinjene i samsvar med konvensjonen og Forsamlingens generelle retningslinjer. Disse skal følges av Myndigheten innenfor sitt kompetanseområde. Rådet skal også overvåke at disse blir fulgt.

Videre har Rådet noen særlige oppgaver. Disse oppgavene kan deles inn i to hovedgrupper. Det er de oppgavene hvor Rådet har en selvstendig besluttende myndighet og de hvor de kun gir anbefalinger eller forslag til hvilken beslutning Forsamlingen skal ta.⁵⁵

Blant rådets mer viktige oppgaver er å godkjenne arbeidsplaner etter nærmere bestemte beslutningsregler. Videre skal de ha kontroll med og samordne interne forhold, de skal opprette nødvendige underorgan, fastsette sin egen dagsorden, sette retningslinjer for Driftsselskapet, godkjenne arbeidsplaner som legges frem for Driftsselskapet, og de skal i henhold til artikkel 162 nr 2 i føre tilsyn med virksomheten i Området. Blant de oppgavene hvor rådet skal gi anbefalinger eller forslag til forsamlingen er forslag til valg av generalsekretær, valg av Driftsselskapets styre og administrerende direktør. Videre skal de komme med forslag til inngåelse av avtaler med FN og andre internasjonale organisasjoner innenfor rammen av Myndighetens fullmakter. De skal også behandle Driftsselskapets rapporter og de skal forelegges årlige rapporter og slike særlige rapporter som Forsamlingen måtte be om. Videre er det enkelte oppgaver som skal utføres sammen med Forsamlingen. Dette vil være å behandle saker angående økonomiske bistand. Videre skal de sammen fastsette Myndighetens regler, forskrifter og prosedyrer. De skal videre sammen fastsette Myndighetens årsbudsjett, fastlegge retningslinjer for saksbehandling innenfor Myndighetens kompetanseområde, behandle

⁵⁴ Vedlegg til Avtalen avsnitt 3 nr 1 og 4

⁵⁵ HK artikkel 162

saker om suspensjon av rettigheter og plikter knyttet til medlemskap og delta i håndteringen av saker fremmet for Kammeret for havbunnstviser.⁵⁶

For å lettere kunne utføre sine oppgaver har Rådet opprettet to subsidiære organer. De subsidiære organene er ”the Legal and Technical Commission ” (heretter kalt Den juridiske og tekniske kommisjon) og ”the Finance Committee” (heretter kalt Finanskomiteen) Den juridiske og tekniske kommisjonens hovedoppgave er å vurdere søknader for undersøkelser knyttet til kartlegging av utnyttelsesmulighetene av ressursene på det dype hav.⁵⁷ Den har også til oppgave, på anmodning fra Rådet, å ivareta overvåkingen av virksomheten i Området. Den har også en plikt til å behandle formelle, skriftlige arbeidsplaner for virksomhet i Området og på den bakgrunn gi anbefalinger til Rådet. Den har også til oppgave å utføre miljømessige vurderinger og utarbeide anbefalinger for å beskytte det marine miljø.⁵⁸ I tillegg skal den inntil videre utføre de oppgavene som opprinnelig var tiltenkt en kommisjon for økonomisk planlegging.⁵⁹

Den juridiske og tekniske kommisjon skal i henhold til konvensjonen bestå av 15 medlemmer, men det er rom for utvidelse dersom dette er nødvendig. I dag har kommisjonen 22 medlemmer. Disse er valgt av Rådet på bakgrunn av sine faglige og vitenskapelige kunnskaper. Ved valg av medlemmer legges det vekt på at gruppen som helhet skal ha kompetanse innenfor bestemte fag. Disse fagene er undersøkelse, utnyttelse og fordeling av mineralforekomster, oseanologi, vern av det marine miljø, eller juridiske spørsmål. Videre at kunnskapen er forbundet med mineralutvinning på havbunnen og beslektede områder. I tillegg skal det også tas hensyn til behovet for en rimelig geografisk fordeling og til representasjon av særlige interesser. De er valgt for en periode på fem år av gangen, men de kan gjenvelges for ytterligere en periode.

⁵⁶ Henholdsvis HK artikkel 162 nr 1, Vedlegget til Avtalen avsnitt 3 nr 11, Vedlegget til Avtalen avsnitt 1 nr 4, HK artikkel 170, Vedlegg til Avtalen avsnitt 7, Vedlegg til Avtalen avsnitt 1 nr 15

⁵⁷ HK artikkel 165, se også <http://www.isa.org.jm/>

⁵⁸ HK artikkel 165

⁵⁹ Vedlegg til Avtalen avsnitt I nr 4

Oppgavene som Kommisjonen for økonomisk planlegging i henhold til konvensjonen skulle utføre, ble med vedlegg I i Avtalen midlertidig lagt til Den juridiske og tekniske kommisjon.

I henhold til HK artikkel 162 nr. 2 bokstav y skulle Rådet opprette et underordnet organ for å utarbeide utkast til finansielle regler, forskrifter i forbindelse med finansiell forvaltning og finansielle ordninger i samsvar med enkelte bestemte artikler i konvensjonen. I forbindelse med Avtalen⁶⁰ ble det vedtatt å opprette en Finanskomite til å ta seg av finansielle saker og med dette anse artikkel 162 nr 2 i konvensjonen som oppfylt. Finanskomiteen består av 15 medlemmer med høy finansiell kompetanse. Det er statspartene som skal innstille kandidater som har den høyeste kompetanse og integritet. Blant disse skal Forsamlingen foreta et valg basert på ”behovet for en rett og rimelig geografisk fordeling og til at særlige interesser er representert”. I første omgang skal komitéen ha representanter for de fem største finansielle bidragsytere til Myndighetens administrative budsjett. Dette skal blant annet innebære at minst ett medlem i henhold til fordelingen i vedlegg til Avtalen avsnitt 3 nr 15 a, b, c, og d skal være representert med minst ett medlem. Ingen statspart kan ha mer enn et medlem i komitéen. Hvert medlem skal velges for en periode på fem år med mulighet for gjenvalg for en ny periode.⁶¹

5.3.3 Sekretariatet

Sekretariatet består av en generalsekretær som velges av Forsamlingen for en periode på fire år. Det er Rådet som foreslår de aktuelle kandidatene for Forsamlingen.

Generalsekretæren er ISAs øverste administrative sjef. Dette er for tiden Satya N. Nandan fra Fiji. Han har hatt denne stillingen siden 1996 og hans andre fireårs periode går altså ut i 2004. I tillegg består sekretariatet av det personell som er nødvendig for at Generalsekretæren skal kunne utføre sine oppgaver. Sekretariatet består i dag av til sammen 37 personer.⁶²

⁶⁰ Vedlegg til Avtalen avsnitt 9

⁶¹ Vedlegg til Avtalen avsnitt 9 nr 1 - 4

⁶² <http://www.isa.org.jm/>

5.3.4 Driftsselskapet

Driftsselskapet er havbunnsmyndighetens kommersielle del.

Selskapet skal blant annet stå for en praktisk gjennomføring av en eventuell utvinning. Driftsselskapet skal ledes av en Generalsekretær. I tillegg vil det bestå av nødvendig personale. Det skal være uavhengig av andre stater og drive sin virksomhet i samsvar med ”sunne forretningsprinsipper”⁶³. Det må imidlertid, som andre entreprenører, også søke om konsesjon for å få sin arbeidsplan godkjent av Rådet.

De selskaper som har fått tillatelse til å drive kartlegging og utforskning på det dype hav av ISA, må presentere en arbeidsplan for to tilsvarende områder. Det ene området vil i utgangspunktet være reservert for Driftsselskapet. Det vil så være opp til Driftsselskapet om de ønsker å videreutvikle dette området. Dersom de ikke ønsker det vil den staten eller det selskap som har gjort forundersøkelser i dette området få prioritet til å fortsette arbeidet.⁶⁴

5.4 Hva har ISA utrettet så langt

I de tidligere årene var rådet mest fokusert på å bygge opp en organisasjon som kunne fungere i praksis. Hovedoppgavene besto da for det meste av å velge medlemmer til organene i ISA. I 1997 gikk arbeidet inn i en nye fase. Denne ble innledet av at den juridiske og tekniske kommisjon begynte arbeidet med å utvikle et regelverk for kartlegging og utvinning av flermetalliske noder. Rådet godkjente regelverket i 2000 i samhold med artikkel 162 i HK. Regelverket består av 40 artikler og 4 vedlegg som tar for seg blant annet teknisk framgangsmåte og prosedyrer for avdekking av flermetalliske noder. Videre hvordan de flermetalliske nodulenes innhold skal evalueres. Regelverket innholder også bestemmelser som tar sikte på å beskytte det marine miljø fra skadelige virkninger som kan være en følge av virksomhet i Området. Regelverket må følges av både entreprenører og Myndigheten i sin virksomhet.

⁶³ HK vedlegg IV art. 1 nr. 3

⁶⁴ HK vedlegg III art. 8 flg.

En annen viktig begivenhet som fant sted i 1997 var at søknader fra 7 potensielle utviklere ble tatt opp til vurdering av Rådet. Dette førte til at Rådet undertegnet 15 års standard kontrakter for utforskning/kartlegging og av flermetalliske noder med alle syv søkere. Den første ble undertegnet 19. mars 2001.⁶⁵

Selskapene og hvilke land de kommer fra er:

- 1) Government of India
- 2) Institute française de recherche pour l'exploitation de la mer (IFREMER) / Association française pour l'étude et la recherche des nodules (AFERNOD), Frankrike
- 3) Deep Ocean Resources Development Co. Ltd. (DORD), Japan
- 4) Yuzhmorgeologiya, Russland,
- 5) China Ocean Minerals Research and Development Association (COMRA), Kina
- 6) Interoceanmetal Joint Organization (IOM), Bulgaria, Cuba, Tjekkia, Polen, Russland og Slovakia
- 7) Sør Koreas regjering

Virksomheten i området blir delt opp i tre stadier.⁶⁶ Det første stadiet består av forundersøkelser. Det behøves ikke tillatelse til dette, men entreprenørene kan dersom visse vilkår er oppfylt, bli registrert som pionér investorer. Det andre stadiet er undersøkelser. I den forbindelse må det, før dette settes i gang, søkes om godkjenning av en arbeidsplan fra ISA, i henhold til vedlegg til Avtalen avsnitt 1 nr 6. Det tredje stadiet er utvinning. Det er ikke laget noen regler om dette på det nåværende tidspunkt.

De syv selskapene bruker om lag 100 millioner norske kroner i året til leting og teknologisk utvikling. De to største aktørene når det gjelder forundersøkelser i Området er Kina og Korea. India er også mye involvert. Japan var det tidligere men har nå en pause. Russland har også involvert seg en del. Kartleggingen består i å avdekke hvor

⁶⁵ <http://www.isa.org.jm/>

⁶⁶ *Ibid.*

nodulene befinner seg, hvilket innhold de har og hvilke områder som er de mest verdifulle.⁶⁷

ISA har også godkjent et regelverk som beskriver tekniske prosedyrer som kan følges når entreprenørene skal vurdere om deres aktivitet kan påføre miljøet skadelige virkninger. Disse reglene er imidlertid frivillige.⁶⁸

5.5 Agenda framover

Den juridiske og tekniske kommisjon per i dag laget et utkast til retningslinjer for kartlegging og utvinning av metallene i sulfidholdig sjøvann dvs. området i rundt skorsteinene. Dette skal de arbeide videre med, på sitt årlige møte på Jamaica i mai måned 2004. Når de er ferdig med et forslag skal dette legges fram for Rådet for godkjenning.

Bakgrunnen for at det er nødvendig med et eget regelverk i den forbindelse er rent praktiske. De flermetalliske nodulene ligger som et lag med poteter tett i tett utover havbunnens overflate. De kan strekke seg utover store områder. Det vil da være naturlig å dele et slikt område i to, slik at de uavhengig av hverandre kan utføre sin virksomhet. Det blir imidlertid vanskelig å benytte den samme oppdelingen når det gjelder mineralene som er et resultat av aktiviteten i de svarte skorsteinene. Utbredelsen av disse mineralene er knyttet til et geografisk begrenset område. Det blir praktisk vanskelig å dele en svart skorstein i to. Dette ville i så tilfelle medføre at de antageligvis ville være i veien for hverandre. Det diskuteres derfor om man heller skal basere utvinningen som en joint venture avtale. Dvs. at partene har en ideell halvpart hver.

Når det gjelder forekomstene som er å finne i koboltholdig havskorpe, er det enda ikke laget retningslinjer. Det er imidlertid trolig at en her vil kunne benytte mye av de samme retningslinjene som er gitt for de flermetalliske nodulene.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ *Ibid.*

6 Miljøhensyn

For vern og bevaring av det marine miljø er det generelle bestemmelser i konvensjonens del XII. I konvensjonens art. 209 omhandles forurensning fra virksomhet i Området. Av artikkelens nr. 2 fremgår det at statene skal vedta intern lovgivning for å beskytte miljøet i havet fra forurensning fra dyphavs gruvedrift. Disse bestemmelsene skal ikke være dårligere enn de internasjonale reglene gitt etter artikkelens nr. 1. I tillegg har del XI en egen bestemmelse⁶⁹ som pålegger partene og Myndigheten en særlig plikt til å beskytte det marine miljø mot forurensning fra mineralutvinning i Området. Det er flere land som har vedtatt intern lovgivning vedrørende gruvedrift på det dype hav. Disse landene er USA, Tyskland, Storbritannia, Frankrike, Sovjet Unionen, Japan og Italia.

Det er nå en økende grad av erkjennelse i det internasjonale samfunnet at det er nødvendig med en gjennomgang av det eksisterende regelverket. En må i den forbindelse identifisere forskjellene på det globale plan. På den måten kan man oppnå en harmonisering mellom allerede eksisterende nasjonale, regionale og globale virkemidler for å beskytte det biologiske mangfoldet på det dype hav. I den forbindelse har ISA tatt initiativ til møter for å diskutere dette. Blant annet 16 – 20 juni 2003 i Cairns, Australia. De er selv av den oppfatning at de har mye å bidra med og at det mest fornuftige ville være at de har overvåknings og koordinerings funksjon over alle ressursene i Området, ikke bare over mineralene. De mener at selv om deres hovedoppgave er å koordinere kartlegging og utvinning av mineral ressurser i Området, så har de også etter konvensjonen blitt tillagt et ansvar for å beskytte det marine miljø. Dette vil naturlig nok også omfatte det biologiske mangfoldet. Det har blitt foreslått at et regelverk og retningslinjer som utarbeides gjennom ISA vil føre med seg et solid grunnlag for en videre global forvaltning av det marine miljø i forbindelse med vitenskapelig forskning, både når det gjelder levende og ikke-levende ressurser på det dype hav. ISA oppsummerer de viktigste spørsmålene i den internasjonale debatten som: om det er nødvendig med ytterligere internasjonale grep for å beskytte det biologiske mangfoldet på det dype hav og om det er utsikter for en bedre koordinasjon

⁶⁹ HK artikkel 145

og økt samarbeid mellom de som er involvert i forvaltningen av det biologiske mangfoldet på det åpne hav.⁷⁰

Det er i dag en rekke internasjonale regler som er ment å beskytte det åpne havs biologiske mangfold og ressurser. Blant disse er HK og konvensjonen om biologisk mangfold, regionale FN programmer, ulike tiltak fra internasjonale maritime organisasjoner og tiltak knyttet til andre regionale avtaler. I tillegg er det flere land som har vedtatt nasjonal lovgivning for å beskytte det marine miljø i tilknytning til varmtvanns oppkommene som befinner seg innenfor deres jurisdiksjon. Et eksempel på dette er Canada, som i 1998 innførte særskilte regler for å beskytte det marine miljø i tilknytning til slike områder. Det samme har også Portugal. På det regionale nivået har det blitt foreslått å bringe deler av "Lucky Strike", et området som befinner seg på midt Atlanterhavsryggen, inn som et beskyttet havområde i henhold til Konvensjonen av 9. september 1992 om bevaring av det marine miljø i Nordøst-Atlanteren med vedlegg I – IV, bilag 1 – 2, også kalt OSPAR. I tillegg har andre organisasjoner deriblant WWF forslått en tiltaksplan som skal lede fram til en beskyttelse av enkelte områder på det åpne hav.⁷¹

ISA støtter disse tiltakene men de mener det likevel er viktig å prøve å forhindre at alle disse ulike initiativene vil føre til overlappende regelverk eller regelverk som kommer i strid med hverandre. Videre anser ISA det som viktig at internasjonale tiltak i den forbindelse, må være i samsvar med de grunnleggende prinsippene som følger av HK og Avtalen. I tillegg må det tas hensyn til ISAs ansvar for å forvalte forekomster og mineraler i Området.⁷²

ISA mener det vil være urealistisk at alle områdene for skorsteiner på havbunnen skulle bli identifisert og gitt status som et særskilt område. Det vil derfor være bedre og mer praktisk om en kunne komme frem til en internasjonal standard, hvor en kunne sette

⁷⁰ Satya N. Nandan, generalsekretær i ISA, *The international seabed authority and the governance of high seas biodiversity*, forberedende skriv ifm arbeidsmøte avholdt 16 – 20. juni 2003 i Cairns, Australia

⁷¹ *Ibid.*

⁷² *Ibid.*

kriterier slik at en ville være i stand til å identifisere de områdene som er mest utsatt for miljøbelastninger. For å oppnå dette kan en benytte HK 162 nr 2 w og x som et redskap. Denne gir ISA en mulighet til, i krisesituasjoner å stanse eller pålegge endringer i virksomheten for å hindre en alvorlig skade på det marine miljø. I tillegg kan de frata entreprenøren eller Driftsselskapet visse områder for utvinning dersom det er trolig at deres virksomhet kan medføre alvorlig skade på det marine miljø.⁷³

The independent World Commission on the Oceans anbefalte i 1998 at de genetiske ressursenes potensiale på havbunnen, straks måtte gjennomgå med sikte på at deres legale-, miljø- og økonomiske konsekvenser kunne bli kartlagt.⁷⁴ Videre at dette så skulle danne grunnlag for forhandlinger som skulle lede til at de kunne bli forvaltet av et internasjonalt organ.

Det er imidlertid vanskelig å skille klart mellom vitenskapelig kartlegging og kommersiell kartlegging. En burde likevel bestrebe seg på å utvikle et godt system slik at en kan holde oversikt og håndheve det på en effektiv måte. Dette kan for eksempel være hvordan funn skal registreres og hvordan prøver skal tas. Dersom dette kan gjennomføres vil det sikre at biologisk utforskning i det marine miljø vil tilsvare det som gjelder ved vitenskapelig forskning generelt.

Der en i første omgang er mest bekymret for skadevirkninger for det biologiske mangfoldet, er i forbindelse med virksomhet nær skorsteinene. Slik virksomhet kan bestå i kartlegging av biologiske ressurser utført som en del av et vitenskapelig forskningsarbeid, eller undersøkelser av mineralforekomster. ISA er per i dag i gang med å lage regler som skal gjelde for forundersøkelser og undersøkelser. Disse vil nødvendigvis også inneholde bestemmelser med en tydelig miljø profil. De er klar over at virksomhet i forbindelse med mineralforekomster og spesielt når det har kommet så langt at det skal drives utvinning, vil kunne medføre skade på det biologiske mangfoldet. En vet per i dag at det ved utvinning av mineraler frigjøres gasser som kan være til skade for miljøet rundt, dersom det ikke utføres på en forsvarlig måte. Forskere

⁷³ *Ibid.*

⁷⁴ *Ibid.*

og de som utfører forundersøkelser har allerede utviklet frivillig retningslinjer som de følger i sitt arbeid. ISA ser for seg at disse kan danne et fint utgangspunkt for det regelverket de for tiden arbeider med å utvikle. Den legale og tekniske kommisjon skal fortsette sitt arbeid til utkast på sitt årlige arbeidsmøte i mai måned 2004.

ISA ser for seg at det, ettersom definisjonen på forundersøkelser i konvensjonen er vid og den overlapper definisjonen for vitenskapelig forskning utført i det marine miljø, vil være vanskelig å skille det ene fra det andre. Dette vil følgelig også være tilfelle både når det gjelder biologiske forundersøkelser og forundersøkelser etter mineraler. Det mest naturlige vil være, mener ISA, å ha samme regelsett for alle typer vitenskapelig arbeid i Området. I den forbindelse ser ISA seg i stand til å utarbeide nærmere regler for hvordan slikt arbeid bør utføres, slik at disse reglene også inkluderer bestemmelser for å beskytte det marine miljø og dets biologiske mangfold. inkludere bestemmelser som også omhandler vern av marine miljø og dets biologiske mangfold. Dette kunne gjennomføres ved inngåelse av slike frivillige avtaler, som tidligere nevnt og som allerede blir benyttet av forskere i dag.⁷⁵

7 Biologiske ressurser

Konvensjonen gir ISA mandat til forvaltning av forekomster og mineraler. Den gir i utgangspunktet ikke mandat til å forvalte biologiske ressurser. Spørsmålet blir så om en kan foreta en utvidende tolkning av konvensjonens ordlyd og innlemme biologiske ressurser. Jeg har tidligere vært inne at de alminnelige folkerettslige tolkningsprinsippene. Det følger av disse at det nødvendig kan foretas en utvidende tolking av konvensjonens ordlyd. Dette betyr at for å oppnå en endring i gjeldende rett vedrørende bioressurser i Området, må man benytte seg av den vanlige folkerettslige framgangsmåte for å sikre en allmenn oppslutning om en eventuell konvensjon/avtale. Dette vil være et omfattende arbeid som antagelig vil ta mange år. En kan i den

⁷⁵ *Ibid.*

forbindelse sammenligne med den tiden det tok å komme i havn, både med selve konvensjonen og Avtalen.

Dette er imidlertid en debatt som må tas av både FN og det internasjonale samfunnet forøvrig. Norge vil støtte egnede reguleringer knyttet til forvaltningen av bioressursene i Området.⁷⁶ Det er imidlertid en forutsetning at reguleringen må skje i henhold til alminnelige folkerettslige prinsipper og innenfor rammen av HK. Dette ville være nødvendig for å sikre bred oppslutning om reguleringen og for å gi dem den nødvendige effektivitet. Dersom ISA skal gis en rolle i dette arbeidet, må dette skje på grunnlag av enighet mellom alle berørte parter. Uten enighet om et utvidet mandat, vil en slik rolle for ISA kunne undergrave dens legitimitet og for øvrig kunne skape usikkerhet rundt HKs bestemmelser. Dette anser norske myndigheter som ikke ønskelig.

Slik som situasjonen er i dag er det ingen internasjonal regulering av uttak av bioressurser fra Området. Dersom denne situasjonen skal endres er det i hovedsak to mulige framgangsmåter. En kan enten forhandle fram en ny konvensjon eller foreta endringer i HK. Dersom det skal gjøres endringer i HK må dette gjøres i henhold til artikkelene 312 – 316. Det skilles mellom endringer som skal foretas i kapittel XI og resten av konvensjonen. I henhold til artikkel 314 kan endringer gjøres i bestemmelser ”som utelukkende gjelder virksomhet i Området”. Virksomhet i Området er i HK artikkel 1 definert som ”all virksomhet som går ut på undersøkelse etter og utnyttelse av forekomster i Området”. Med ”forekomster” menes alle faste, flytende og gassformige mineralforekomster.⁷⁷ Dette betyr at bioressurser ikke er en forekomst i kapittel XI forstand og det kan da heller ikke foretas endringer i bestemmelsene.

Dette betyr at det må forhandles fram en ny konvensjon eller avtale med alle parter dersom bioressursene skal forvaltes av et internasjonalt organ til det beste for menneskeheten.

⁷⁶ JF underdirektør i UD Olav Myklebust

⁷⁷ HK artikkel 133

Dersom ISA i framtiden også skal forvalte bioressursene må en av praktiske årsaker se for seg en utvidelse av fagekspertise. I dag er den faglige ekspertisen knyttet opp til mineralforvaltning og det vil nok være nødvendig med kompetanseutvidelse i marinbiologisk retning. Det vil også være behov for å endre sammensetningen av styrende organer i ISA, som nå skjer blant annet på grunnlag av aktivitet knyttet til mineralressurser. På den andre siden vil en kunne oppnå kostnadsbesparelser på det administrative plan ved å legge forvaltningen av bioressurser under ISAs mandat framfor å opprette et helt nytt organ.

Det er per i dag ikke startet konkrete avtaleforhandlinger med sikte på å finne en løsning på hvordan forvaltningen av de biologiske ressursene på det dype hav best kan forvaltes, men problemstillingen drøftes i ulike internasjonale fora.⁷⁸

⁷⁸ Jf underdirektør Olav Myklebust i UD

8 Litteraturliste

8.1 Bøker

Peter Ehlers, Elisabeth MannBorgese og Rüdiger Wolfrum, *Marine Issues*, Kluwer law international (2002)

E. D. Brown, *Sea-bed energy and minerals: The international legal regime, volume 1 the continental shelf*, Martinus Nijhoff Publishers (2001)

E. D. Brown, *Sea-bed energy and minerals: The international legal regime, volume 2 Sea-bed mining*, Martinus Nijhoff Publishers (2001)

Malcom Shaw, *International law*, 4. utgave, Cambridge University Press (1997)

Markus G. Schmidt, *Common heritage or common burden?*, Clarendon press Oxford (1989)

Morten Ruud, Geir Ulfstein og Ole Christian Fauchald, *Utvalgte emner i folkerett*, Tano Aschehoug, (1997)

Carl August Fleischer, *Folkerett*, Universitetsforlaget, (2000)

ISA, satt sammen av Bramley J Murton, Lindsay M Parsons, Peter Hunter og Peter Miles, *Global Non-Living Resources On The Extended Continental Shelf: Prospects at the Year 2000*, ISA Technical Study: no.1, Southampton Oceanography Centre, (2001)

ISA, *Polymetallic Massive Sulphides and Cobalt-Rich Ferromanganese Crust: Status and Prospects*, ISA Technical Study: no.2, ISA, (2002)

ISA, *Legislative history of the “enterprise”*, ISA, (2002)

8.2 Artikkler

Arne Bjørlykke, *De som tapte kampen om rikdommen på havetsbunn*, Kronikk i Aftenposten, (14.01.2004) gjengitt på <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker>

Satya N. Nandan, generalsekretær i ISA, *The international seabed authority and the governance of high seas biodiversity*, laget i forbindelse med arbeidsmøte i Cairns, Australia (16 – 20 juni 2003)

Frida M. Armas Pfirter, *Sedentary Species of the Deep Seabed: Protection and Conservation*, forelesning på Berkley Universitet I California, (26. mars 2003)

8.3 Avhandlinger

Lars Lothe, *Konsesjonsbetingelser for gruvedrift på dyphavsbunnen – særlig om kartlegging av ”reserverte områder”*, gjengitt i Marius nr. 189, (1992)

Faycal Benhalilou, *The emerging law of the deep seabed beyond the limits of national jurisdiction*, Universitetet i Miami (1985)

8.4 Konvensjoner

FNs statutter over ICJ av 26. juni 1945

Genève konvensjonen av 29. april 1958 om det frie hav

Wienkonvensjonen av 23. mai 1969 om traktatrett

De forente nasjoners havrettskonvensjon av 10. desember 1982, Gjengitt i St prp nr 37 1995-96

Konvensjonen av 9. september 1992 om bevaring av det marine miljø i Nordøst-Atlanteren med vedlegg I – IV, bilag 1 – 2, (OSPAR)

Tiltredelse til avtale av 28. juli 1994 om gjennomføring av De forente nasjoners havrettskonvensjon av 10. desember 1982, Gjengitt i St prp nr 37 1995-96

8.5 Personer

Arne Bjørlykke, Adm. Direktør i Norges Geotekniske Undersøkelser og medlem ISAs juridiske og tekniske kommisjon.

Olav Myklebust, underdirektør i UD